

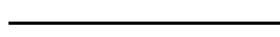
Eindrapport Verkenning Bevolking 2050

Policy brief

Het Eindrapport Verkenning Bevolking 2050 laat zien dat de bevolking van Nederland tot 2050 aanzienlijk zal vergrijzen. Dit komt uit alle bevolkingsscenario's voor 2050 die het NIDI en het CBS hebben doorgerekend. Onder de ouderen zal het aantal 80-plussers sterk toenemen. De vergrijzing heeft belangrijke consequenties voor arbeid, zorg en wonen en stelt beleidsmakers voor een aantal dilemma's. Krimp van de beroepsbevolking is enkel te voorkomen door hogere arbeidsmigratie en/of hogere arbeidsdeelname van onder andere vrouwen en ouderen. Het rapport laat zien dat beleid zich kan richten op het bijsturen van demografische ontwikkelingen (bijvoorbeeld door regulering van migratie) en het beperken van de gevolgen van vergrijzing door te investeren in onderwijs, preventie en participatie.

Arbeidsmigratiebeleid én investeren in onderwijs, preventie en participatie

In het scenario van lage migratie zal de beroepsbevolking in Nederland krimpen. Dit kan alleen worden gecompenseerd door hogere arbeidsparticipatie van ouderen en vrouwen. Groei van de beroepsbevolking kan ook worden bereikt door hogere arbeidsmigratie bij gelijkblijvende arbeidsdeelname zo laat het rapport zien. Toch stijgt de 'economische grijze druk', dat wil zeggen de verhouding tussen het aantal ouderen en de omvang van de beroepsbevolking (zie kader voor uitleg), in alle bevolkingsscenario's die werden berekend. Hogere arbeidsparticipatie dempt weliswaar de stijging van de grijze druk, maar gaat niet vanzelf. Het vraagt om investeringen in een inclusieve arbeidsmarkt, in verkleining van kansenongelijkheid in het onderwijs, in leven lang ontwikkelen, in preventie en in kinderopvang.

Langer doorwerken door ouderen

- *Langer doorwerken*

In 2019 bedroeg de (economische) grijze druk 49 procent. Langer doorwerken door ouderen dempt de stijging van de grijze druk. Het rapport laat zien dat bij lage migratie en hogere participatie van alleen ouderen de grijze druk toeneemt tot 64 procent in 2050. Dan neemt dus de druk op de werkenden toe om de sociale lasten te dragen. Langer doorwerken door ouderen is dus hoogstens een deeloplossing voor de economische gevolgen van vergrijzing. Ook bij hoge migratie zal de grijze druk aanzienlijk toenemen volgens de berekeningen (56 procent).

- *Stijging AOW-leeftijd*

Het vorige kabinet heeft besloten dat na 2025 de AOW-leeftijd zal stijgen als de levensverwachting toeneemt. Als ouderen in dezelfde mate langer doorwerken als de stijging van de AOW-leeftijd neemt de beroepsbevolking met rond 300 duizend fte toe. Maar de stijging van de AOW-leeftijd leidt niet vanzelf tot een even sterke stijging van de arbeidsparticipatie van ouderen. Voorwaarde is dat de gezondheid van oudere werknemers het toelaat langer te werken, dat werkomstandigheden indien nodig worden aangepast, dat oudere werknemers zich blijven ontwikkelen (omdat banen voor het leven verdwijnen) en dat de kansen van oudere werkenden niet negatief worden beïnvloed door leeftijdsdiscriminatie.

Meer uren betaald werken door vrouwen

- *Toename betaald werk vrouwen*

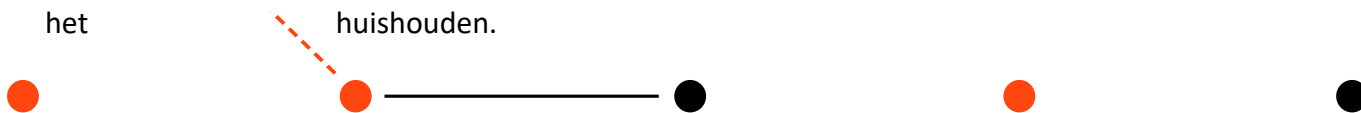
Op dit moment is het percentage van de vrouwen met betaald werk lager dan dat van mannen, en vrouwen die werken doen dat vaak in deeltijd. Als het percentage vrouwen met betaald werk in 2050 op hetzelfde niveau ligt als voor mannen en als het verschil in deeltijdwerk is gehalveerd heeft dit een groot effect op de omvang van de beroepsbevolking; volgens de berekeningen in het rapport gaat het om 500 tot 700 duizend meer fte in 2050.

- *Beperken toename grijze druk*

Het rapport laat zien dat als hogere arbeidsparticipatie van vrouwen samengaat met langer doorwerken door ouderen, en er hoge migratie is, de grijze druk beperkt blijft tot 51 procent in 2050. In vergelijking met de huidige grijze druk van 49 procent betekent dit dat een combinatie van hoge arbeidsmigratie en hoge arbeidsparticipatie ervoor kan zorgen dat de grijze druk de komende dertig jaar maar in beperkte mate toeneemt. Dit scenario leidt wel tot hoge bevolkingsgroei.

- *Kinderopvang en rolverdeling*

Alle scenario's laten zien dat het opleidingsniveau van vrouwen sterker stijgt dan van mannen. Dit kan leiden tot een verkleining in de verschillen in arbeidsparticipatie. Maar dit maakt toename van de arbeidsparticipatie en met name van het aantal gewerkte uren per week nog niet vanzelfsprekend. Beschikbaarheid, kwaliteit en betaalbaarheid van kinderopvang vormen belangrijke randvoorwaarden net als de rolverdeling tussen mannen en vrouwen in het huishouden.

Het belang van effectief integratiebeleid

- *Hogere participatie*

Om de effecten van de vergrijzing van de bevolking op de arbeidsmarkt en economie te beperken, is ook een hogere arbeidsparticipatie van de bevolking met een migratieachtergrond nodig. Afhankelijk van de hoogte van het migratiesaldo in de komende dertig jaar, leidt dit volgens de cijfers in het rapport tot een vergroting van de beroepsbevolking met 150 à 300 duizend fte.

- *Diversiteit*

Er zijn grote verschillen in arbeidsparticipatie tussen bevolkingsgroepen met een verschillende migratieachtergrond. Arbeidsmigranten kennen kort na aankomst een hoge arbeidsparticipatie in tegenstelling tot asielmigranten zo laat het rapport zien. Een hogere arbeidsparticipatie kan worden bevorderd door in te zetten op intensieve begeleiding gericht op het zo snel mogelijk leren van de taal en entree op de arbeidsmarkt. Arbeidsmigranten voorzien in vacatures van nu, maar de inzetbaarheid van arbeidsmigranten op de langere termijn is minder vanzelfsprekend. Om- en bijscholing zijn cruciaal om duurzame inzetbaarheid te verzekeren.

Vergrijzing leidt tot sterke groei van zorgvraag

- *Grotere zorgvraag*

De analyses in het rapport laten zien dat de toename van het aantal ouderen vooral groot is bij de 80-plussers. Hun aantal neemt toe van 800 duizend nu tot 2 miljoen in 2050. Nu is een kwart van de ouderen 80 jaar of ouder, in 2050 zal dit bijna de helft zijn. Omdat de zorgvraag van 80-plussers groter is dan van jonge ouderen, leidt dit tot een forse toename van de zorgvraag, vooral van de langdurige zorg.

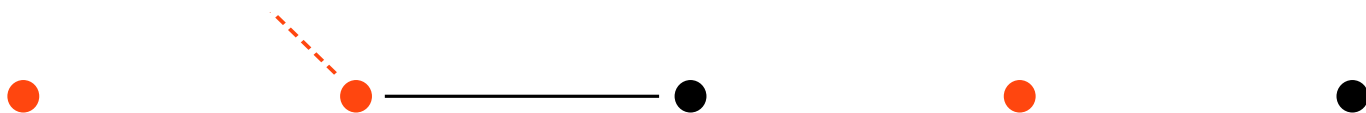
- *Beperken gezondheidsverschillen*

De zorgvraag onder middelbaar en laagopgeleiden is hoger dan onder hoogopgeleiden. Beperking van de opleidingsverschillen dempt de groei van de vraag naar zorg in 2050. Verkleining van gezondheidsverschillen vraagt om investeringen in preventie. Naast bevorderen van een gezonde leefstijl zijn verbetering van leef- en werkomstandigheden essentieel.

Migratie en vergrijzing leiden tot grotere woningvraag

- *Korte termijn*

Het rapport laat zien dat de groei van het aantal huishoudens het sterkst is in de komende tien jaar. Daarna loopt het groeitempo terug. Het aantal eenpersoonshuishoudens neemt sterk toe, zowel door migratie als door vergrijzing.

Grijze druk

De demografische grijze druk wordt berekend als de verhouding tussen het aantal ouderen en de omvang van de bevolking in de werkzame leeftijden. Deze definitie houdt geen rekening met veranderingen in arbeidsparticipatie en met veranderingen in de AOW-leeftijd. De economische grijze druk kan worden berekend als de verhouding tussen het aantal ouderen boven de AOW-leeftijd en de omvang van de beroepsbevolking, uitgedrukt als percentage van de beroepsbevolking gemeten in fte. In deze policy brief gaan we uit van de economische grijze druk.

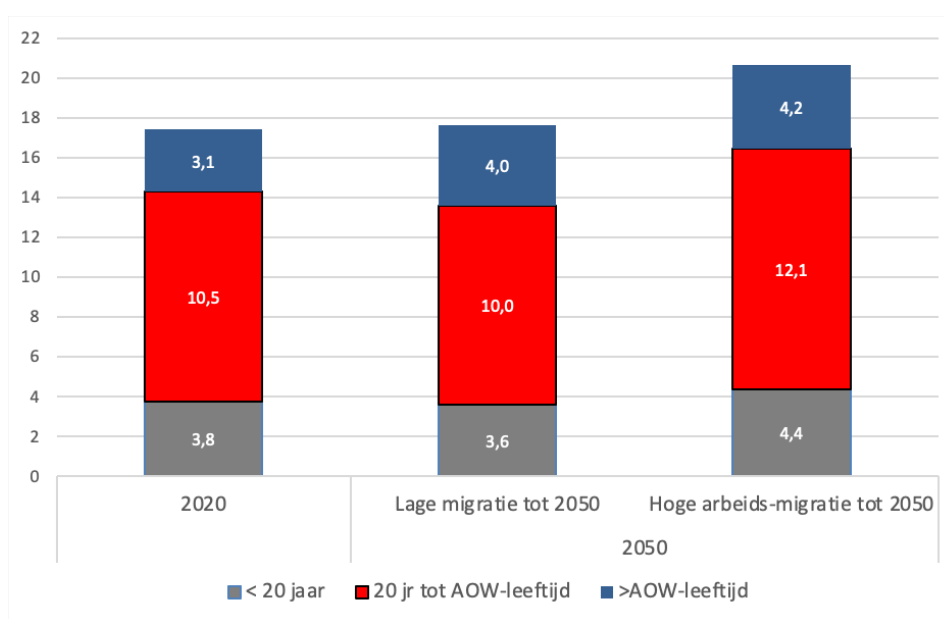
Migratieachtergrond

De bevolking met een migratieachtergrond definiëren we conform de CBS-definitie als alle personen van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren. De bevolking met een Nederlandse achtergrond bestaat uit alle personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren.

In het kort: twee bevolkingsscenario's

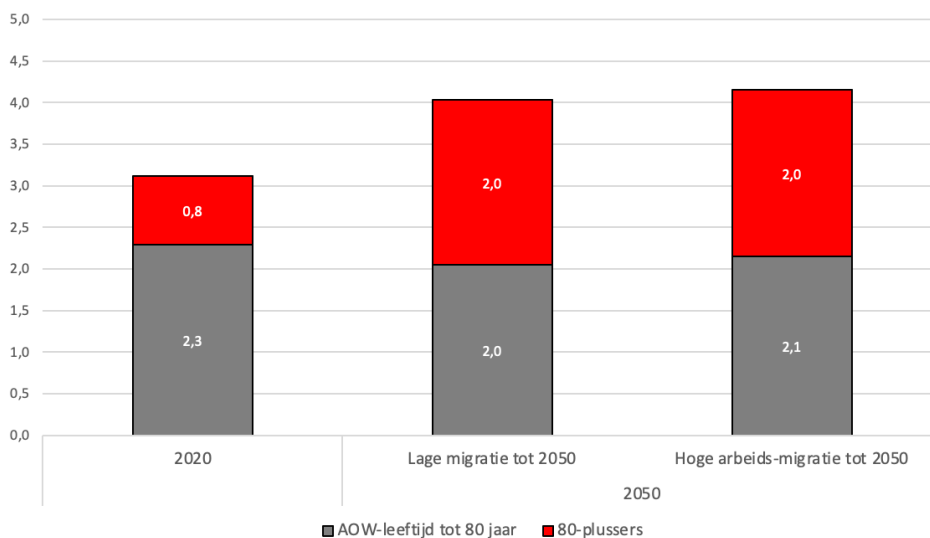
Het eindrapport laat gedetailleerde informatie voor acht verschillende bevolkingsscenario's zien. In deze policy brief worden steeds twee scenario's tegenover elkaar geplaatst die de gevolgen van een hoog c.q. laag migratiesaldo laten zien.

Bevolking naar leeftijd (x miljoen) in 2020 en 2050

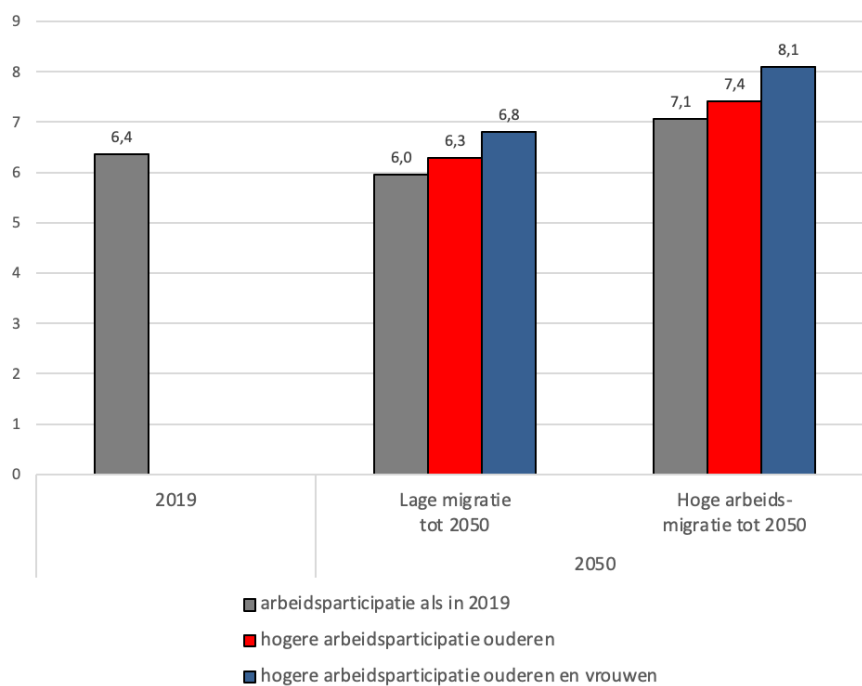
Hoge migratie leidt tot hoge bevolkingsgroei, niet alleen door de toename van het aantal migranten dat zich hier vestigt, maar ook doordat een deel van de migranten hier kinderen krijgt. Bij een hoog migratiesaldo in de komende dertig jaar (migratiesaldo van rond 90 duizend per jaar) groeit de bevolking van 17,4 miljoen nu naar 20,6 miljoen in 2050. Bij lage migratie (migratiesaldo van rond 20 duizend per jaar) groeit de bevolking amper. De bevolking in de werkzame leeftijden (tussen 20 jaar en de AOW-leeftijd) krimpt dan.

Aantal ouderen (boven AOW-leeftijd) (x miljoen), 2020 en 2050

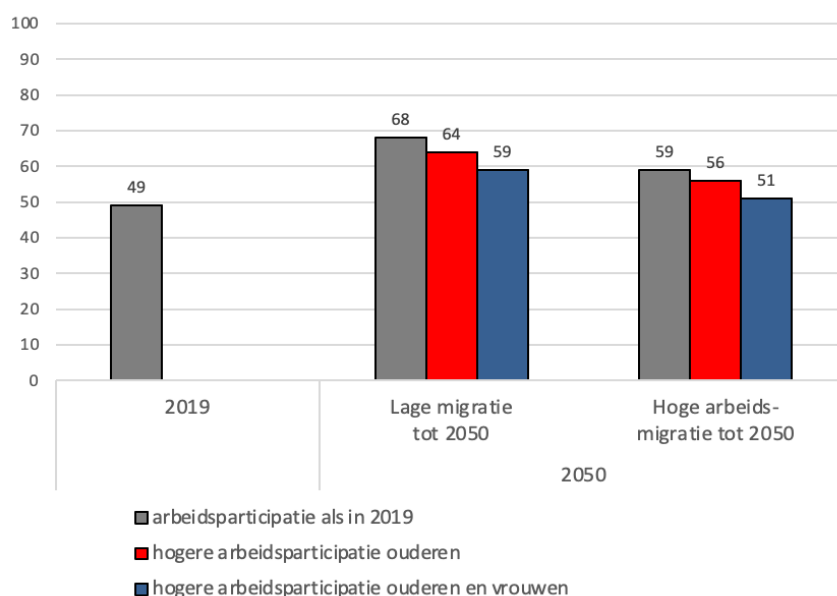
Het aantal ouderen (boven AOW-leeftijd) neemt toe van ruim 3 miljoen nu naar ruim 4 miljoen in 2050. Vooral het aantal 80-plussers groeit sterk, van 800 duizend nu naar 2 miljoen in 2050.

Beroepsbevolking (x miljoen fte) in 2019 en 2050

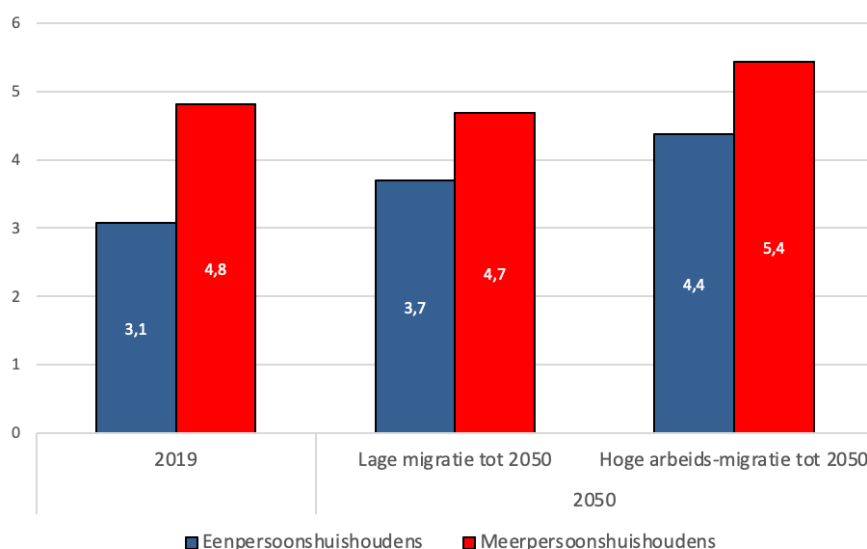
Als het migratiesaldo laag is en de arbeidsparticipatie niet verandert, krimpt de beroepsbevolking. Bij een hoog migratiesaldo en hogere arbeidsparticipatie van ouderen en vrouwen groeit de beroepsbevolking met 1,7 miljoen fte.

Grijze druk in 2019 en 2050 (%)

Hoe lager de migratie, hoe hoger de grijze druk in 2050. Bij een laag migratiesaldo neemt de grijze druk toe van 49 procent in 2019 naar 68 procent in 2050. Ook bij hogere arbeidsparticipatie stijgt de grijze druk. Bij een hoog migratiesaldo en bij een toename van de arbeidsparticipatie van ouderen en vrouwen blijft de groei van de grijze druk beperkt.

Aantal huishoudens (x miljoen) in 2019 en 2050

Hoge migratie leidt tot een grotere druk op de woningmarkt. Bij een hoog migratiesaldo zal het aantal huishoudens de komende dertig jaar met twee miljoen toenemen. Vooral het aantal eenpersoonshuishoudens neemt sterk toe. Voor een deel komt dit door vergrijzing. Ook als het migratiesaldo laag is, neemt het aantal eenpersoonshuishoudens toe.